

Till: ju.remissvar@regeringskansliet.se
Referens: Ju2025/00016

Handläggare: Linda Bergfeldt
e-post: linda.bergfeldt@afasi.se
telefon: 08-545 663 61

Remissvar Mediegrundlagarna och tillgänglighet till vissa tjänster (SOU 2024:96)

Afasiförbundet i Sverige

Afasiförbundet/Talknuten organiserar cirka 2600 barn, unga och vuxna med afasi eller språkstörning/DLD och deras anhöriga. Afasi uppstår efter en förvärvad hjärnskada, till exempel en stroke. Språkstörning/DLD är en medfödd funktionsnedsättning. Båda funktionsnedsättningarna påverkar talet, språkförståelsen eller användningen av språket i olika grader och omfattning.

Det är vanligt bland båda grupperna att ha svårt att läsa, skriva och/eller räkna. Det tar längre tid och mycket energi att bearbeta det man hör och att minnas vad som har sagts. Många har nedsatt arbetsminne och även hjärntrötthet (fatigue). För båda våra medlemsgrupper utgör digitala tjänster som brister i tillgänglighet ett nytt utanförskapsområde.

Sammanfattning

- För Afasiförbundets medlemmar är behovet av begriplighet och anpassningar stort. Vi anser att det är en rättighet som behöver skyddas i de svenska mediegrundlagarna.
- Vi är oroade över att tillgänglighetskraven för e-böcker inte har införts i svensk lagstiftning. Vi anser även att läromedel borde ha omfattats i lagstiftningen. Det är avgörande för många elever, studerande, barn och vuxna att ges möjligheten till

uppläst text.

- Afasiförbundet hade velat se att förpackningar och anvisningar också omfattas på ett grundläggande sätt i vår lagstiftning.
- Den tekniska utveckling som möjliggör att till exempel transkribera text, göra undertexter, göra bildbeskrivningar och översätta från olika språk är viktigt för att öka tillgängligheten för Afasiförbundets båda medlemsgrupper. Vi anser därför att tillgänglighetskrav rörande överföring av tillgänglighetstjänster borde formuleras på ett mer övergripande och tydligt sätt.

Inledning

Afasiförbundet anser att Tillgänglighetsdirektivets införande i Sverige har haft stora brister. I stället för att sätta medborgare med funktionsnedsättning i centrum har företagens intressen och möjligheter att göra undantag gjorts till utgångspunkt. På det sätt vi i Sverige tolkar grundlagen väger företagens etableringsfrihet tyngre än individens rätt till information.

Därtill har olika föreskrifter, förordningar och svensk lagstiftning i förhållande till EU-direktivet gjort det svåröverskådligt för konsumenter, intresseorganisationer och sannolikt även företag. Det är snårigt att förstå och överblicka tillämpningen av lagstiftningen i Sverige. Enligt FN:s Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige ratificerat har personer med funktionsnedsättning rätt till information. Obegriplig information är bristande tillgänglighet.

Vi menar att det är en akilleshäls när det i föreskrifter och annat skrivs mer om möjligheter till undantag för företag än om det som ska utgöra rättigheter för medborgare med funktionsnedsättning. För den som lever med konsekvenserna av bristande tillgänglighet varje dag är det praktik och inte teori som är viktigt. Att utredningens intention är att medborgare ska kunna tillgodogöra sig information, är en lovvärd utgångspunkt, men det krävs mer än ord för att detta ska bli verklighet. Afasiförbundet efterfrågar ett mer övergripande arbete samt lagstiftning som tillvaratar människors med kognitiva funktionsnedsättningar rätt till tillgänglighet och begriplighet.

12.2.1 Bestämmelse för förpackningar och anvisningar

Utredningen rundar konsumentskyddet, exempelvis CE-märkning och marknadskontroll, när det gäller förpackningar och anvisningar, eftersom man anser att Tillgänglighetsdirektivet inte har ett sådant

syfte. Afasiförbundet menar att det är beklagligt eftersom många av våra medlemmar med det riskerar att diskrimineras. Det är väsentligt att förstå och kunna ta till sig hur en vara eller tjänst ska kunna användas.

12.2.2 Bestämmelse för e-böcker

Afasiförbundet beklagar att tillgänglighetskraven inte har införts för e-böcker i svensk författning. Vi är bekymrade över att hänsyn inte har tagits till standarden EPUB3 trots att standarden tillämpats under lång tid i Sverige.

För elever, studerande, barn och vuxna med afasi och språkstörning/DLD är det viktigt att läromedel ska innehålla krav på uppläst text för att underlätta utbildning. Vi anser därför att lagen borde omfatta och gälla även läromedel.

12.3.2 Bestämmelse om överföring av tillgänglighetstjänster

Afasiförbundet önskar tydligare formuleringar kring tillgänglighetskrav och olika tekniker. Det blir allt vanligare att använda produkter som exempelvis transkriberar text, gör undertexter, översätter till olika språk, ger bildbeskrivningar etc. Allt detta är exempel på produkter som rätt använda kan öka tillgänglighet, användbarhet och begriplighet för Afasiförbundets båda medlemsgrupper.

Afasiförbundet är medlem i Funktionsrätt Sverige. Vi ställer oss även bakom deras remissvar.

Stockholm 2025-04-02

Lilian Larsson
Förbundsordförande Afasiförbundet/Talknuten